

Rige: det var ikke noget mål i sig selv at få samlet tyskerne i en nationalstat. De to områder havde derimod en funktion i forhold til den tyske udenrigspolitik som sådan og over for Frankrig, hvilket bestemte den nationalsocialistiske holdning til dem frem til 1940: der blev fra tysk side ikke rejst krav om at få provinserne tilbage. Som følge heraf blev de heller ikke statsretsligt indlemmet i Tyskland efter det franske nederlag i juni 1940; men de blev dog alligevel ret hurtigt underlagt tysk civil forvaltning og der kunne dermed reelt siges at være tale om en tilsløret annekstion. Der blev dermed tilsyneladende skabt ydre forudsætninger for det, der var det egl. mål m.h.t. disse områder, nemlig den åndelige tilbageerobring af befolkningen og dens omvendelse til nationalsocialismen, den såkaldte »Rückdeutschung«, der skulle befri områderne for utysk ånd og gøre dem til tyske grænselände.

Kettenacker har i den foreliggende bog om den nationalsocialistiske nationalitetspolitik detaljeret skildret Elsass' historie i årene 1940–1944 med henblik på denne »Entwelschung« af området, han har gjort rede for de uklare ydre rammer herfor og omhyggeligt analyseret den ærgerrige og skrupelløse gaulleder Robert *Wagner* og hans stabs forskellige forholdsregler for at realisere det af Hitler givne opdrag. I bestræbelsen på at afromanisere Elsass blev der taget alle midler i anvendelse lige fra »Gleichschaltung«, kulturpolitik og økonomisk politik over det såkaldte permanente plebiscit til indførelsen af den militære værnepligt og anvendelsen af magt og tvangsdeportationer over for genstridige. Dermed har Kettenacker givet et godt billede af en særlig og i dens mange detaljer osse lidt absurd side af den nationalsocialistiske nationalitetspolitik. Selv om Elsass nok kunne siges de facto at være blevet indlemmet i Tyskland og på overfladen fik et tysk præg, så lykkedes det store mål dog ikke: om end befolkningen i Elsass overvejende var tysksproget, så var den dog ikke længere tysksindet. Den allierede invasion i 1944 blev hilst med glæde i Alsace.

Karl Christian Lammers

Olov Riste: »London-regjeringa«. Norge i krigsalliancen 1940–1945. I 1940–1942: Prøvetid. 291 s. Det norske Samlaget, Oslo, 1973. N. kr. 65.00.

Den norske forsknings- og udgiverinstitution »Forsvarets krigshistoriske Afdeling« har siden begyndelsen af 1950'erne udfoldet en meget aktiv virksomhed og har udsendt mere end 30 publikationer, hvoraf den væsentligste del har beskæftiget sig med de militære operationer i Norge 1940 og kampen ved de Allieredes side i årene op til befrielsen.

Men nu er tiden kommet til også at behandle de politiske begivenheder. Begyndelsen er gjort gennem Niels Ørviks bøger om norsk handels- og sikkerhedspolitik før og under krigen. Historikeren Olov Riste har fortsat denne side af besættelsestidens historie gennem det foreliggende værk om den norske London-regerings politik fra den vanskelige start i juni 1940 og til udgangen af 1942, da det afgørende vendepunkt i krigen indtrådte. Han har sat sig som mål at analysere Norges plads i den allierede krigsalliance, her under navnlig

den ændring, der skete, da udenrigsminister Halvdan Koht i november 1940 trådte tilbage og blev afløst af Trygve Lie, som gik ind for et langt mere aktivt samarbejde med Storbritannien, der skulle vare også i efterkrigstiden. Det er ikke mindst denne side af London-regeringens historie, der giver bogen en betydelig interesse uden for Norge, fordi Trygve Lies politik bar kimen i sig til det, der i dag kaldes »Atlantehavspolitikken«.

Det er forståeligt og i og for sig ganske rimeligt, at den krigshistoriske afdeling og Riste har besluttet at udsende dette første bind, når manuskriptet var færdigt. Men det ville have været en fordel, om man havde ventet indtil hele værket kunne udsendes, thi nu er det kun en halvdel, der let kan foranledige, at den ikke alt for kyndige læser får et noget skævt billede af den norske regerings udenrigspolitik og de resultater den nåede, indtil desillusioneringen satte ind, da Norge fra 1943 for alvor blev en brik i spillet mellem de tre stormagter U.S.A. – Sovjet og Storbritannien. Resultatet blev da, at Trygve Lies »Atlantehavspolitik« led skibbrud i en sådan udstrækning, at forholdet til vestmagterne blev meget køligt. Man må derfor håbe, at 2. bind omfattende tiden 1943–1945 vil foreligge inden længe.

I mellemtiden må vi da nøjes med det foreliggende bind. Til gengæld er der her overordentlig meget at glæde sig over. Olov Riste er en solid og dygtig forsker, der med stor grundighed har gennemgået Londonregeringens arkiver supleret med bl. a. de netop frigivne akter fra Foreign Office. Bogen behandler ikke blot »Atlantehavspolitikken« men også spørgsmål om forholdet mellem ude- og hjemmefront, Nordnorge i den allierede strategi 1941 og det norske forsvars opbygning.

Men det er uægtelig problemerne omkring Atlantehavspolitikken's udformning, der har den største interesse og ikke mindst for os danske, fordi den berører forholdet til Grønland og de nordatlantiske øer. I januar 1941 fortalte Trygve Lie Sir Cecil Dormer, Storbritanniens gesandt i Oslo indtil den 9. april 1940 og senere en slags forbindelsesofficer mellem den norske regering og det engelske udenrigsministerium, »at for at opretholde freden var det vigtigt at Storbritannien, U.S.A. og Norge tilsammen skulle have ansvaret for sø-, land- og luftforsvaret af Grønland, Island og Færøerne ved at have baser dér. Island ville ønske at blive selvstændig. Norge ville gerne have Færøerne, og både Storbritannien og U.S.A. burde have forsvarsværker i Norge«.

Denne ret så vidtgående plan vakte imidlertid betænkelighed i Foreign Office, hvor man nok til en vis grad var interesseret i Lies atlantiske udenrigspolitik, men hellere så et norsk, svensk og dansk samarbejde i fællesskab med de atlantiske stormagter. Man nåede ikke frem til nogen afklaring i årene fra 1940 til 1942, da de allierede var i defensiven og sejren endnu lå langt ude i fremtiden. Riste fremhæver dog, at Lies idé om en »Atlantehavspolitik« i sin oprindelige udformning havde passeret klimaks allerede før sommeren 1942. Det skal nu blive interessant at læse om denne idé's videre udformning og skæbne i det kommende bind.

Viggo Sjøquist